

Van hanging baskets tot duurzame initiatieven

Evaluatie Ondernemersfonds Utrecht

versie 1.0
2018/194/svdb
Utrecht, 21 januari 2019

Inhoud

1.	Inleiding, conclusies en aanbevelingen	3
2.	Het OfU is een waardevol instrument voor ondernemers en de stad	6
2.1	<i>OfU verbetert het ondernemers- en vestigingsklimaat in de stad</i>	6
2.2	<i>Door het OfU hebben ondernemers zich georganiseerd</i>	7
2.3	<i>Door het OfU is er een slagvaardige infrastructuur voor ondernemers in de stad met aandacht voor lokale behoeften en belangen</i>	8
2.4	<i>Trekkingsgebieden weten het OfU beter te vinden waardoor de uitgaven zijn toegenomen</i>	8
2.5	<i>Er is draagvlak voor de werkwijze</i>	9
2.6	<i>Het OfU werkt doelmatig, transparant en heeft aandacht voor eerdere aandachtspunten</i>	11
2.6.1	Doelmatigheid OfU	11
2.6.2	Transparantie OfU	11
2.6.3	Aandacht voor eerdere aandachtspunten	12
3.	Het OfU heeft nog ontwikkelpotentieel	13
3.1	<i>De organisatiegraad van de trekkingsgebieden verschilt in mate van volwassenheid</i>	13
3.2	<i>Het OfU en de trekkingsgebieden lopen in de communicatie aan tegen praktische problemen die de ontwikkeling van het fonds belemmeren</i>	14
3.3	<i>Het OfU ondersteunt beperkt stadsbrede en thematische initiatieven</i>	15
3.4	<i>De tot nu toe gehanteerde termijn van het OfU belemmert planvorming in de trekkingsgebieden</i>	17
4.	Aanbevelingen	19
	Bijlage 1: Onderzoeksopzet	21
	A. Onderzoeksopzet	21
	B. Onderzoeksmethode	21
	Bijlage 2: Enquête	22
	Opzet van de enquête	22
	Opmerkingen bij de enquête	22
	Uitkomsten enquête	23
	Thema's voor interviews en focussessies	23
	Bijlage 3: Overzicht bronnen	24
	Bijlage 4: Ondernemersfonds Utrecht vergeleken	25

1. Inleiding, conclusies en aanbevelingen

1.1 Inleiding

Het Ondernemersfonds Utrecht (OfU) is in 2012 gestart. Het is een initiatief van en voor Utrechtse ondernemers¹. Met dit fonds worden gezamenlijke projecten daadwerkelijk gezamenlijk gefinancierd. Het doel: het versterken van het werk- en ondernemingsklimaat in Utrecht.

Ondernemers en/of eigenaren en gebruikers van niet-woningen brengen het geld van het fonds zelf op, waarbij 11,1% van de onroerendzaakbelasting (ozb) niet-woningen naar het OfU gaat. Het OfU beheert dit geld dat naar rato verdeeld wordt over ruim zeventig verschillende trekkingsgebieden.

In 2014 is het functioneren van het fonds geëvalueerd. Op basis van de evaluatie heeft de Utrechtse gemeenteraad besloten om het OfU door te zetten tot en met 2019. In het najaar van 2018 heeft de gemeente Utrecht aan Hiemstra & De Vries gevraagd het OfU opnieuw te evalueren.

Dit rapport betreft het eindrapport van een evaluatie² dat de gemeenteraad helpt in de afweging om het OfU na 2019 door te zetten.

1.2 Leeswijzer

Dit rapport start met de belangrijkste conclusies (paragraaf 1.3) en aanbevelingen (1.4). De onderbouwing en deze conclusies zijn uitgewerkt in hoofdstuk 2 en 3. Een verdere uitwerking van de aanbevelingen is terug te vinden in hoofdstuk 4. In bijlages 1 tot en met 4 is de onderzoeksopzet, informatie over de enquête, een overzicht van de bronnen en een vergelijking opgenomen van het Ondernemersfonds Utrecht met vergelijkbare ondernemersfondsen in het land.

De conclusies en aanbevelingen richten zich de ene keer specifiek op het OfU en andere keer weer tot de gemeente Utrecht. Sommige conclusies en aanbevelingen zijn voor zowel het OfU als de gemeente Utrecht.

1.3 Conclusie: het OfU is een waardevol instrument voor ondernemers en de stad en heeft nog ontwikkelpotentieel

De conclusie van dit evaluatieonderzoek is tweeledig.

1. Het OfU is een waardevol instrument voor ondernemers en de stad.
Dit blijkt uit het feit dat:
 1. Het OfU verbetert het ondernemers- en vestigingsklimaat in de stad

¹ Met ondernemers bedoelen wij in dit rapport alle betalers ozb niet-woningen: bedrijven, overheidsinstellingen, onderwijsinstellingen, sportclubs, cultuurinstellingen, et cetera.

² Zie bijlage 1 voor de onderzoeksopzet

HIEMSTRA & DE VRIES

2. Door het OfU hebben ondernemers zich georganiseerd
 3. Door het OfU is er een slagvaardige infrastructuur voor ondernemers in de stad met aandacht voor lokale behoeften
 4. Trekkingsgebieden weten het OfU beter te vinden waardoor de uitgaven zijn toegenomen
 5. Er is draagvlak voor de werkwijze
 6. Het OfU werkt doelmatig, transparant en heeft aandacht voor eerdere aandachtspunten
2. Het OfU heeft nog ontwikkelpotentieel.
Dit blijkt uit het feit dat:
1. De organisatiegraad van de trekkingsgebieden verschilt in mate van professionaliteit
 2. Het OfU en de trekkingsgebieden lopen in de communicatie aan tegen praktische problemen die de ontwikkeling van het fonds belemmeren
 3. Het OfU ondersteunt beperkt stadsbrede en thematische initiatieven
 4. De tot nu toe gehanteerde huidige termijn van het OfU belemmert planvorming in de trekkingsgebieden

In de volgende hoofdstukken werken we deze conclusies verder uit.

1.4 Aanbevelingen

1. Blijf, zoals het bestuur en staf nu doet, aandacht besteden aan de minder volwassen gebieden door hen te ondersteunen. Voeg, waar nodig, gebieden samen of splits op als dat leidt tot een gebied met meer samenhang en/of slagkracht.
2. Richt de aandacht ook op de meer volwassen gebieden om hen te helpen nog doelmatiger, doeltreffender en transparanter te werken.
3. Besteed aandacht door gebieden over en weer kennis en ervaring uit te laten wisselen. Dat kan door middel van netwerkbijeenkomsten rondom een bepaald thema, opstellen van een naslagwerk/handreiking dat de trekkingsgebieden helpt met concrete vragen, et cetera.
4. Een up-to-date klantenbestand: maak gebruik van de kennis van andere ondernemersfondsen met betrekking tot wat wel en niet mag gezien de huidige privacywetgeving. Zo geeft Delft aan dat bedrijfsnamen en adressen gedeeld mogen worden. Daarnaast is de ervaring in Leeuwarden dat Leeuwarden bedrijfsnamen en contactpersonen wel beschikbaar stelt. Het hebben van deze gegevens zou een enorme impuls zijn voor communicatie en daarmee het betrekken van ondernemers bij het OfU.
5. Verken met de trekkingsgebieden en een afvaardiging van de sectoren onderwijs (met name PO en VO), sport, cultuur en zorg, de mogelijkheden voor een thematische inrichting (zie kader op pagina 18). Bij een thematische

HIEMSTRA & DE VRIES

indeling vormt een specifieke sector (bijvoorbeeld sport of cultuur) een eigen trekkingsgebied. Vanuit het idee dat deze organisaties daarna makkelijker aansluiting weten te vinden in hun eigen trekkingsgebied. Bij enthousiasme: start dan met een aantal kleine pilots met een klein aantal organisaties voor een bepaalde tijd. Haal actief de geleerde lessen op en benut deze in de trekkingsgebieden.

6. Verken met de trekkingsgebieden de mogelijkheden voor stadsbrede initiatieven en maak daarbij gebruik van de ervaringen in Leeuwarden (groots beginnen aan de hand van een groot evenement) en Delft (klein beginnen en uitwaaiëren naar groot). Start met een aantal kleine pilots en evalueer met de trekkingsgebieden wat de geleerde lessen zijn.
7. Zet in op de lange termijn door de termijn van het OfU voor lange (>10 jaar) of onbepaalde tijd door te zetten. Dit stimuleert planvorming én realisatie in de trekkingsgebieden voor de lange termijn.
8. Wees je als OfU (staf, bestuur, Raad van Advies) bewust van de toenemende complexiteit van aanvragen en de eigen rol en verantwoordelijkheden in deze aanvragen. Schakel waar nodig aanvullende (juridische) expertise in om inzichtelijk te krijgen welke (juridische) risico's je als OfU loopt.
9. Blijf kritisch reflecteren op het eigen handelen en intervenueer waar nodig. Maak ruimte voor feedback en ontwikkelvragen ten behoeve van draagvlak. Een Raad van Toezicht lijkt op dit moment niet nodig met een aanwezigheid van een Raad van Advies. Echter, met een bestuurswissel kan een Raad van Toezicht direct van toegevoegde waarde zijn.

2. Het OfU is een waardevol instrument voor ondernemers en de stad

2.1 OfU verbetert het ondernemers- en vestigingsklimaat in de stad

Op basis van de interviews en de focusgroepen blijkt dat de initiatieven van de trekkinggebieden van het OfU leiden tot een beter ondernemers- en vestigingsklimaat.

Met het verbeteren van het ondernemers- en vestigingsklimaat bedoelen we dat het, door de initiatieven betaald uit het OfU, prettiger ondernemen is in de stad en dat het prettiger is om er als ondernemer gevestigd te zijn.

De besteding per trekkinggebied verschilt doordat de lokale behoefte per gebied verschilt. Zo wordt in Papendorp en Overvecht met camerabewaking gewerkt aan de veiligheid in de gebieden, terwijl er in Vleuten via het OfU meer evenementen worden georganiseerd. Daarnaast zijn 'hanging baskets' (hangende bloembakken) terugkerende initiatieven in verschillende trekkinggebieden.

De trekkinggebieden zijn van mening dat deze en andere initiatieven leiden tot een verbeterd ondernemers- en vestigingsklimaat:

- "Zonder het OfU was de kwaliteit van de binnenstad achteruit gehold. Bereikbaarheid, afval, zwervers, we hebben het OfU-budget keihard nodig" (afgevaardigde van het Centrum Management Utrecht in een van de focusgroepen).
- "Veel geld is bij ons de afgelopen jaren gegaan naar het terugdringen van leegstand en leegstaande gebouwen aantrekkelijk houden. Dat heeft direct effect gehad op het vestigingsklimaat" (afgevaardigde van het trekkinggebied rondom de Biltstraat in een van de focusgroepen).
- "We willen de buurt een ander imago geven. Dat doen we nu met middelen van het OfU. Zonder deze middelen was dat niet gelukt" (afgevaardigde van trekkinggebied Kanaleneiland).
- "De veiligheid was in ons gebied een probleem. Daarnaast waren er veel *free riders*³. Bij ons gaat 80% van ons budget naar veiligheid. Daarmee is de veiligheid en het *free rider*-probleem opgelost. Dat zou zonder het OfU nooit gelukt zijn." (afgevaardigde van het trekkinggebied Overvecht-Noord in een van de focusgroepen).
- "Als klein winkelcentrum zijn wij zeer blij met het OfU. Zonder bijdragen uit het OfU zouden we veel projecten en activiteiten niet hebben kunnen uitvoeren, die nu wel zijn gebeurd." (anonieme respondent in de enquête).
- "Ik ben heel erg enthousiast over het OfU. Het Werkspoor was een nietszeggend gebied met veel criminaliteit, leegstand en verpaupering. Met hulp van middelen uit het OfU is het een mooi gebied voor makers en creatievelingen. Onlangs hadden we de award voor het beste circulaire

³ *free riden* is het fenomeen waarbij belanghebbenden profiteren van een bepaalde dienst zonder dat zij daar zelf een bijdrage aan leveren.

HIEMSTRA & DE VRIES

bedrijventerrein. Dat zou zonder hulp van het OfU nooit gelukt zijn.”
(afgevaardigde van het trekkingsgebied Werkspoor in een van de interviews).

Casus: De Buurtconciërge

Doel en opzet van De Buurtconciërge

De casus De Buurtconciërge is een voorbeeld van een project waar ondernemers van verschillende achtergronden baat bij hebben. Dit initiatief is tot stand gekomen vanuit ondernemersvereniging Puur Oost (trekkingsgebied 43). Het beoogde doel van De Buurtconciërge is ervoor te zorgen dat de buurt, die een aantal jaren geleden helemaal opgeknapt is, prettig blijft om in te leven, te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Sinds september 2018 is de buurtconciërge ongeveer 25 uur per week actief in de wijk. Zichtbaarheid is daarbij een van de belangrijkste pijlers, ze is het visitekaartje en de gastvrouw van de wijk. Ze is te bereiken via de wekelijkse inloopspreekuren of als zij op haar bakfiets door de buurt fietst. Alles is erop gericht dat zij zo herkenbaar mogelijk is en dat de drempel om haar aan te spreken laag is.

Activiteiten van De Buurtconciërge

De Buurtconciërge is aanwezig, signaleert, verbindt en handelt. Zij heeft een aantal langlopende projecten en ze verleent ook hand- en spandiensten. Tijdens het spreekuur helpt ze mensen aan de juiste contactpersonen en heeft ze overleg met de kerk, alle ondernemers en allerlei partijen in de buurt, zoals politie, gemeente, IBB hof, Oostkrant, Sterrenzicht, Stadsbedrijf, scholen, gezondheidscentrum, kerken, ziekenhuis, wijkinformatiepunt, de Hoogstraat, wijkbureau, toezicht en handhaving. Voor de lange termijn maakt de buurtconciërge zich sterk voor bijvoorbeeld de (verkeers-)veiligheid in de buurt. Een van haar projecten is het beschikbaar maken van AED's op verschillende plekken in de buurt én lobbyt ze om ondernemers in de buurt de cursus 'levensreddend handelen' te laten volgen. Voor komende zomer staat er een grote clean-up op haar verlanglijstje. "Dan maken we er wel een feestje van. Ik ga niet alleen maar prikkers en vuilniszakken uitdelen."

Rol van het Ondernemersfonds Utrecht

Het bestaan van het OfU maakt het project van De Buurtconciërge uitvoerbaar doordat alle ondernemers verenigd zijn en er direct baat bij hebben, dit geeft slagkracht. Aan de voorkant heeft het OfU meegedacht over de ontwikkeling van het project. Daarnaast kan het OfU door haar verbindende karakter gelijksoortige wijken inspireren om hetzelfde te doen bij blijvend goed resultaat.

2.2 Door het OfU hebben ondernemers zich georganiseerd

De werkwijze van het OfU, met een centrale organisatie en trekkingsgebieden, heeft ertoe geleid dat er een bepaalde mate van organisatiegraad tussen ondernemers is ontstaan. Door samen te beschikken over een trekkingsrecht is er voor ondernemers een prikkel om elkaar op te zoeken en gezamenlijk besluiten te nemen over de besteding van hun budget.

HIEMSTRA & DE VRIES

De wijze van besluitvorming verschilt per trekkingsgebied, maar doordat het OfU draagvlak als randvoorwaarde hanteert, zoeken ondernemers elkaar op en zoeken zij naar wat hen bindt.

In de focusgroepen zeiden ondernemers onder andere:

- “Wij hebben toekomstplannen voor de komende 10, 20 en 30 jaar opgesteld, om het gebied toekomstbestendig te maken. Dit was zonder de werkwijze van het OfU nooit gebeurd. En al helemaal zonder draagvlak.” (afgevaardigde van trekkingsgebied Leidsche Rijn Centrum).
- “Door het budget van het OfU is er een bepaalde organisatiegraad en zijn er duidelijke plannen. Ook al is het bedrag per vierkante meter bij ons beperkt, weet het OfU te verbinden en is er een toekomstperspectief.” (afgevaardigde van het trekkingsgebied Hoog Catharijne).
- “De enige reden dat we als ondernemers enigszins georganiseerd zijn, is door het OfU” (afgevaardigde van het trekkingsgebied Griftpark en omstreken).
- “Zonder het OfU waren we als ondernemers niet georganiseerd.” (afgevaardigde van het gebied Willem van Noortplein en omstreken).

2.3 Door het OfU is er een slagvaardige infrastructuur voor ondernemers in de stad met aandacht voor lokale behoeften en belangen

De organisatiegraad enerzijds en de beschikbaarheid over een eigen budget anderzijds maken dat Utrecht met het OfU een slagvaardige infrastructuur heeft voor ondernemers.

Per gebied kan men in korte tijd, gezien de lokale behoeften en voorkeuren, een besluit nemen waar men het budget op inzet. Deze budgetten worden ook gebruikt als onderdeel van een bredere ‘financieringsmix’ om initiatieven mogelijk te maken. “Het OfU-budget maakt dan net het verschil”, aldus een aantal respondenten.

Een aantal andere respondenten gaan in de focusgroepen in op het OfU als concept en stelden: “Met het OfU ligt er een krachtig concept, een infrastructuur voor ondernemers in de stad. We moeten ons realiseren dat we daarmee goud in handen hebben.”

2.4 Trekkingsgebieden weten het OfU beter te vinden waardoor de uitgaven zijn toegenomen

We zien dat de trekkingsgebieden een aanlooptijd hebben gehad voor het benutten van de financiële middelen van het OfU. Het verloop van de jaren 2016, 2017 en 2018 is te zien in onderstaande figuur.

HIEMSTRA & DE VRIES

Figuur 1: ontwikkeling van bestedingen uit het fonds tot en met 2018 (cijfers op basis van projectmanagement systeem, nog niet gecontroleerd door de accountant).

2018 is het eerste jaar waarin de uitgaven groter zijn dan de inkomsten. Dit is een teken dat de trekkingsgebieden dusdanig zijn georganiseerd en dat een behoefte blijkt die zich vertaalt in aanvragen bij het OfU.

2.5 Er is draagvlak voor de werkwijze

De betrokken organisaties die wij hebben gesproken in het kader van dit onderzoek, zoals trekkingsgebieden en het Utrechts Development Board zijn zeer enthousiast over het OfU als concept en de wijze waarop het OfU functioneert. Daarnaast zijn de grote werkgevers van de stad die wij in het kader van dit onderzoek hebben gesproken, zoals de Universiteit Utrecht, ROC Midden-Nederland, Klépierre, Jaarbeurs en de gemeente Utrecht (vanuit hun private rol) zeer enthousiast over het OfU.

- “Veel van de uitgaven in Welgelegen in het afgelopen jaar zijn zeer positief ontvangen door bewoners, ondernemers en bezoekers. Deze projecten zouden zonder het OfU hoogstwaarschijnlijk niet uitgevoerd zijn, bijvoorbeeld vanwege budget, organisatiegraad tussen ondernemers, regellast.” (anonieme respondent uit de enquête).

HIEMSTRA & DE VRIES

- “Met het budget van OfU kunnen we bouwen aan het gebied én we zijn georganiseerd. Door het OfU hebben we ineens een marketingbudget. Wij zijn erg positief.” (afgevaardigde van het trekkingsgebied Merwede).
- “Het OfU is erg belangrijk voor de economische ontwikkeling van de stad” (anonieme respondent uit de enquête).
- “Het OfU draagt in belangrijke mate bij aan de voorzieningen die ons kantorenpark aantrekkelijk(er) maken. Zowel qua sfeer en uitstraling, als qua veiligheid.” (anonieme respondent uit de enquête).
- “Door het ondernemersfonds heeft de winkeliersvereniging zijn bestaansrecht behouden.” (anonieme respondent uit de enquête).

Uit de enquête die in het kader van dit onderzoek is uitgezet, zijn lovende, maar ook kritische geluiden over het OfU opgehaald. Doordat de respons die op de enquête is ontvangen niet representatief is⁴, kunnen we geen uitspraak doen over de verhouding tussen deze groepen en de wijze waarop deze zich verhouden tot de totale groep ondernemers. In de reacties zien we wél de volgende vier typen kritische opmerkingen:

1. Reacties die voortkomen uit onbekendheid met het OfU als organisatie en als instrument. Zo stelt een van de respondenten: “Ik ben niet of niet goed bekend met de activiteiten. Daar moet ik me in verdiepen.” Een andere respondent geeft aan: “Het OfU zegt mij niet veel en wat zij doet is mij onduidelijk.” Een derde respondent zegt: “Ik heb weinig te maken met dit fonds [...] Ik kan er weinig over zeggen. Blijkbaar betaal ik er wel aan mee via de ozb niet-woningen.”
2. Reacties die ingaan op een gebrek aan zichtbaarheid. Een respondent stelt: “Ik vind de feedback over de activiteiten die met het fonds worden betaald teleurstellend.” Een andere respondent zegt: “Ik mis het overzicht hoe en waaraan het geld wordt besteed.” Een derde zegt: “Het ondernemersfonds moet zeker worden doorgezet. Probleem is wel de communicatie over ingezette initiatieven. Een deel van de beschikbare gelden zal noodzakelijkerwijs ingezet moeten worden voor communicatie.” Tot slot zegt een andere respondent: “Het is mij onduidelijk wat er met de gelden wordt gefinancierd.”
3. Reacties die zijn gebaseerd op een perspectief op de samenleving waarbij de betreffende respondenten verwachten dat de (lokale) overheid aan de slag gaat met initiatieven die nu door trekkingsgebieden en het OfU worden georganiseerd. Eén van de respondenten stelt: “Ik vind het een verschuiving van gemeentelijke taken naar het bedrijfsleven”. Een andere respondent zegt: “We moeten met het fonds geen dingen financieren die door de gemeente betaald moeten worden, zoals de openbare ruimte en veiligheid. Dat is een taak van de gemeente.”
4. Reacties van mensen die het nut of de noodzaak niet inzien van het fonds. Zo zegt een respondent: “Ik zie totaal geen nut in dit fonds. Het is ons opgelegd.” Een ander respondent zegt: “Het OfU is wat mij betreft overbodig en achterhaald.”

⁴ Zie ook bijlage 2

HIEMSTRA & DE VRIES

2.6 Het OfU werkt doelmatig, transparant en heeft aandacht voor eerdere aandachtspunten

In 2.1 en 2.2 concludeerden we dat het OfU doeltreffend werkt door bij te dragen aan het ondernemers- en vestigingsklimaat én de organisatiegraad van ondernemers in de stad. We kunnen verder concluderen dat er met het OfU een professionele organisatie staat tegen beperkte kosten:

- De beperkte kosten blijken onder andere uit het lage overheadpercentage.
- De professionaliteit blijkt, onder andere, uit de mate van transparantie en de wijze hoe invulling is gegeven aan de opvolging van aanbevelingen uit eerdere onderzoeken.

2.6.1 Doelmatigheid OfU

Met een maximum van 7,5% dat besteed mag worden aan de centrale organisatie van het OfU is de omvang van de overhead (staf) begrensd. Verder werkt de digitale verwerking van facturen de doelmatigheid in de hand.

De hoogte van de jaarlijkse bijdrage

De jaarlijkse bijdrage aan het OfU is met 11,1% relatief hoog in vergelijking met de andere fondsen die we hebben onderzocht⁵. Hoewel de jaarlijkse bijdrage hoger ligt, zien wij geen reden de hoogte van de bijdrage verder te onderzoeken, omdat:

- De meeste respondenten in de focusgroepen en interviews aangeven geen behoefte te hebben aan een bijstelling naar beneden.
- Door de jaren heen zijn de bestedingen gegroeid tot, en nu zelfs boven, het niveau van het tarief.
- Ze geen signalen of informatie hebben ontvangen waardoor we tot een ander inzicht zijn gekomen.

2.6.2 Transparantie OfU

Tot slot is het OfU transparant over haar werkwijze. Door middel van het jaarverlag dat openbaar is, legt zij verantwoording af over wat zij het afgelopen jaar heeft gedaan.

Door middel van illustraties en animaties is ook duidelijk te zien wat de werkwijze is van het fonds, en wie ondernemers in hun gebied kunnen benaderen voor een initiatief. Daarnaast is op de website⁶ van het OfU een groot aantal initiatieven gedetailleerd terug te vinden. In de toekomst zal het OfU ook een overzicht van alle initiatieven op de website plaatsen.

⁵ zie bijlage 4 voor de jaarlijkse bijdragen aan de fondsen in andere gemeenten

⁶ <https://ondernemersfondsutrecht.nl>

HIEMSTRA & DE VRIES

Uit de focusgroepen en interviews is gebleken dat de transparantie op het niveau van de trekkingsgebieden beperkt kan zijn. Dit verschilt per gebied. Zie paragraaf 3.2.

2.6.3 Aandacht voor eerdere aandachtspunten

In eerdere evaluaties (van BBO uit april 2014 en bureau AEF uit juni 2014) zijn voor de organisatie van het OfU een aantal aanbevelingen gedaan. Uit de interviews met bestuur en de fondsmanager is gebleken dat er werk is gemaakt van deze aanbevelingen. In de onderstaande tabel hebben we in de linker kolom enkele aanbevelingen uit de eerdere onderzoeken opgenomen en in de rechter kolom een toelichting gegeven in hoeverre deze aanbevelingen zijn overgenomen.

Aanbeveling voor OfU uit eerdere evaluaties	Toelichting
Rapport BBO (april 2014)	
1. Stimuleren (nog) niet georganiseerde trekkingsgebieden	Zowel de staf als het bestuur besteden extra aandacht aan de minder volwassen trekkingsgebieden. Hierbij wordt geïntervenieerd waar nodig. (zie paragraaf 3.1)
2. De huidige stafomvang schiet voor deze aanvullende taken tekort; voor een actievare rol op dit terrein is (tijdelijke) uitbreiding van manager/secretariaat nodig.	De staf is uitgebreid met een relatiebeheerder en een communicatieadviseur. Er wordt kritisch gekeken om de bezetting zo laag mogelijk te houden.
3. Het fonds kan op de huidige manier worden voortgezet. Hoewel de evaluatie daar geen uitsluitsel over geeft, is het zinvol om de voor- en nadelen van continuering voor een termijn langer dan 3 jaar te onderzoeken.	Dit is een doorlopend aandachtspunt. Een langere termijn, liefst zelfs 'onbepaald tenzij', zou voordelen bieden met betrekking tot lange termijn plannen en investeringen. Met de huidige mate van volwassenheid van het OfU en veel trekkingsgebieden is de tijd rijp hiervoor.
4. Het huidige tarief kan worden gehandhaafd.	Het bestuur en de staf hebben de afgelopen jaren periodiek gekeken naar de rechtmatigheid van het tarief. Zeker gezien het feit dat sinds 2018 de reserves niet meer verder oplopen, is besloten het tarief niet te wijzigen.
5. Het OfU zou een min of meer vaste 'ronde' langs de gebieden kunnen maken, waarbij om redenen van efficiëntie dat steeds voor meerdere (aangrenzende) gebieden wordt gedaan.	De staf spreekt alle trekkingsgebieden minimaal één keer per jaar. Aan trekkingsgebieden die achterlopen wordt extra aandacht besteed.
Rapport AEF (juni 2014)	
1. Versterk het sturings- en toezichtsmodel van het OfU, bijvoorbeeld middels een Raad van Toezicht	Er is door het bestuur van het OfU bewust gekozen om geen Raad van Toezicht te benoemen om de organisatie zo <i>lean and mean</i> mogelijk te houden. De Raad van Advies en de trekkingsgebieden zelf vormen in zekere zin een soort toezichthoudend orgaan, waarbij echte machtsmiddelen die een RvT heeft, zoals het benoemen, schorsen en ontslaan het bestuur, ontbreken.
2. Scherp criteria met betrekking tot toetsing van aanvragen aan, met	De governance is sterk aangescherpt. Alle aanvragers ondertekenen een governance document. Het bestuur monitort aan wie de rekeningen

HIEMSTRA & DE VRIES

Aanbeveling voor OfU uit eerdere evaluaties	Toelichting
name bij bedragen boven de € 25.000 en jaarlijkse begroting.	betaald worden. De criteria met betrekking tot transparantie en democratie (van waaruit de aanbeveling kwam) zijn ontwikkeld, worden geuit op de website, en indien er vragen over ontstaan wordt er onderzoek naar gedaan.
3. Differentieer in de werkwijze van het fonds naar de professionaliteit van de trekkingsgebieden	Vanuit zowel bestuur als staf is aandacht voor de verschillen in mate van volwassenheid. Waar nodig wordt geïntervenieerd door trekkingsgebieden samen te voegen, op te splitsen en/of van elkaar te laten leren. Het bestuur en staf besteedt extra aandacht aan de top 20 achterblijvende trekkingsgebieden.
4. Stel eenduidige richtlijnen op voor de vergoeding uit het fonds van bestuurs- en secretariaatskosten voor de trekkingsgerechtigden	De personeelskosten van het OfU mogen maximaal 7,5% van het totaal beschikbare budget kosten, waarbij vooralsnog vanuit het OfU ervoor gekozen is om dit te beperken tot rond de 5%.

Tabel 1 Aanbevelingen en hun opvolging uit eerdere evaluaties

3. Het OfU heeft nog ontwikkelpotentieel

3.1 De organisatiegraad van de trekkingsgebieden verschilt in mate van volwassenheid

In paragraaf 3.3 concludeerden we dat het OfU ervoor heeft gezorgd dat de organisatiegraad onder ondernemers in de stad is vergroot. Tegelijk zien we dat de volwassenheid⁷ van een gebied nog verschilt.

In de meer volwassen gebieden:

- Weten ondernemers elkaar te vinden.
- Is er sprake van een organisatie die voldoet aan de Good Governance Code en komt de besluitvorming op een transparante manier tot stand.
- Weet men het beschikbare budget op een effectieve manier te besteden.
- Zijn er heldere criteria waaraan initiatieven moeten voldoen. Heeft men lange termijnplannen voor het gebied.

In de minder volwassen gebieden:

- Weten trekkingsgebieden de ondernemers in het gebied lastig te vinden.
- Weet men het beschikbare budget niet of slechts beperkt te besteden.
- Zijn er geen heldere criteria voor initiatieven of (lange) termijnplannen voor het gebied.

De meeste van de 73 gebieden bevinden zich tussen deze twee uitersten en is de organisatiegraad en zijn de bestedingen van de grond gekomen (zie ook 3.2 en 3.4). Op basis van de input die we hebben opgehaald in de focusgroepen constateren we dat de organisatiegraad per gebied essentieel is voor het

⁷ Met volwassenheid bedoelen we de mate waarin ondernemers elkaar weten te vinden en hun gezamenlijke belangen en behoeften op een transparante manier weten om te zetten in concrete initiatieven

HIEMSTRA & DE VRIES

functioneren van het trekkingsgebied en het doelmatig en doeltreffend besteden van het budget.

Daarnaast is er blijvend een aantal gebieden dat aandacht behoeft, bijvoorbeeld doordat initiatieven slecht van de grond komen. Het OfU werkt middels een 'top 20 lijst'. Dit is een lijst met trekkingsgebieden die aandacht behoeven. Het OfU geeft deze gebieden aandacht door:

- Actief met deze gebieden in gesprek te zijn en hen daarbij te helpen met de besluitvorming over voorstellen in het gebied, de besteding van gelden, etc. Een voorbeeld hiervan is dat de staf actief in gesprek is geweest met trekkingsgebied Maliebaan. Dit trekkingsgebied was goed georganiseerd, maar wist niet goed wat de mogelijkheden waren voor de bestedingen. Door te inspireren en mee te denken loopt dit nu steeds beter.
- Herindelen van gebieden door gebieden samen te voegen, zodat een logischer verband van ondernemers ontstaat. Recent is bijvoorbeeld Kanaleneiland gesplitst in drie trekkingsgebieden. Hierdoor is er binnen de drie afzonderlijke trekkingsgebieden een betere coherentie en is daardoor een betere dynamiek ontstaan.

3.2 Het OfU en de trekkingsgebieden lopen in de communicatie aan tegen praktische problemen die de ontwikkeling van het fonds belemmeren

Een terugkerende reactie in de enquête en de focusgroepen gaat over de communicatie met de ondernemers in de trekkingsgebieden. Waar het OfU en de trekkingsgebieden tegenaan lopen is dat zij niet over een actueel correspondentieadressenbestand en/of contactgegevens mogen beschikken om de ondernemers in hun gebied te betrekken bij:

- De besluitvorming over nieuwe initiatieven.
- Het delen van informatie over de besteding van eerdere initiatieven.
- Et cetera.

Dit praktische probleem belemmert het fonds in de transparantie. Het lukt het OfU en de trekkingsgebieden nu niet goed om de ondernemers uit het gebied te betrekken, te laten zien wat ze doen en hoe de besluitvorming tot stand komt.

Doordat het OfU en de trekkingsgebieden er niet goed in slagen om ondernemers te betrekken, blijft de bekendheid en begrip laag ("wat gebeurt er met het geld dat ik als ondernemer betaal?"). Verder besteden trekkingsgebieden een groot deel hun tijd aan het zoeken naar de ondernemers in hun gebied in plaats van met deze ondernemers ideeën en initiatieven te ontwikkelen. "Een groot deel van onze tijd gaat zitten in het achterhalen welke ondernemers in ons gebied zitten" aldus een afgevaardigde van het trekkingsgebied Kanaleneiland. Een afgevaardigde van het trekkingsgebied Griftpark en omstreken vertelde: "Nog regelmatig komen we toevallig in contact met een ondernemer waarvan blijkt dat hij óók onderdeel is van ons gebied. Zonder dat we dat wisten." Het ontbreken

HIEMSTRA & DE VRIES

van contactgegevens leidt, kortom, tot beperkt organiserend vermogen en beperkte bestedingen.

Dit probleem wordt mede veroorzaakt door privacyregelgeving waardoor contactgegevens niet gedeeld kunnen worden tussen de Belastingssamenwerking gemeenten & hoogheemraadschap Utrecht (Bghu) die het opslagpercentage van de ozb niet-woningen int en de trekkingsgebieden/OfU. Daardoor worden brieven niet altijd door de juiste persoon geopend. Er is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in communicatie, waarbij er grote stappen zijn gezet, maar er zeker nog hobbels over zijn.

3.3 Het OfU ondersteunt beperkt stadsbrede en thematische initiatieven

Uit de enquête, maar met name de interviews en focusgroepen, komt naar voren dat er momenteel een discussie is of het OfU ook een bijdrage moet leveren aan meer stadsbrede initiatieven.

Momenteel heeft het OfU een verbindende rol, waarbij zij het gezamenlijk inkopen van diensten faciliteert wanneer meerdere gebieden hier gebruik van maken. Een voorbeeld is een project waaronder de aanschaf van camera voor camerabeveiliging viel. Deze behoefte was aanwezig in meerdere gebieden, waardoor het OfU ruimte zag om deze gezamenlijk in te kopen om daarmee de kosten te drukken. Hierbij is een centrale opgezet met intelligente camera's en surveillance dat acht gebieden bedient. Verder heeft het OfU een bijdrage geleverd aan de organisatie van het Grand Départ in 2015 en het Stijljaar (100 jaar De Stijl – Van Mondriaan tot Dutch Design).

De fondsmanager heeft doorlopend contact met alle gebieden (minimaal één keer per jaar een gesprek met ieder gebied). Daarin vervult het OfU een verbindende rol door ervaringen van het ene gebied te delen met het andere gebied. In de interviews en focusgroepen merken we dat trekkingsgebieden de behoefte hebben om intensiever kennis en ervaringen met elkaar te delen.

Andere steden met een ondernemersfonds hebben ervaring opgedaan met stadsbrede initiatieven. Zie ook onderstaand kader.

HIEMSTRA & DE VRIES

Stadsbrede initiatieven

De andere ondernemersfondsen in het land die wij hebben betrokken bij dit evaluatieonderzoek hebben allen aandacht voor stadsbrede initiatieven:

- Zo heeft het Leeuwarder Ondernemersfonds (LOF) ervaren wat voor meerwaarde het organiseren van de Culturele Hoofdstad van 2018 heeft betekend voor de stad als geheel. In Leeuwarden hebben 97% van de verenigingen tot en met 2019 33% van hun budget afgestaan aan de Culturele Hoofdstad 2018. Voor de jaren daarna wordt 15% van de totale omvang van het LOF gereserveerd voor stadsbrede initiatieven. Aan deze initiatieven zijn een heldere inhoudelijke criteria en een helder besluitvormend proces gekoppeld.
- In Delft waren stadsbrede initiatieven in eerste instantie *not done*. Stadsbrede initiatieven zijn uiteindelijk van de grond gekomen door klein te beginnen: bijvoorbeeld door 5% van het totale budget te reserveren voor de collectieve inkoop van *hanging baskets* en de aansprakelijkheidsverzekering voor de verenigingen (trekkingsgerechtigden). Nu verenigingen het nut daarvan hebben ervaren, wordt de bijdrage verhoogd van 5% naar 20% van het totale budget. Besluitvorming vindt plaats doordat één afvaardiging per trekkingsgebied samen besluiten over het stadsbrede budget.
- In Leiden wordt 10% van het budget gereserveerd voor stadsbrede initiatieven. Deze worden door het fonds zelf beheerd en worden besteed aan die onderwerpen waarvan het slim is dat deze stadsbreed worden opgepakt in plaats van door de afzonderlijke gebieden. Een voorbeeld daarvan is een stadsbrede lobby door ondernemers naar de gemeente.
- In Groningen zijn er ook stadsbrede initiatieven waar de voorzitters (of een andere afgevaardigde) van de trekkingsgebieden over besluiten. Er zijn geen specifieke afspraken gemaakt voor de financiering van stadsbrede projecten, echter is in het beleid wel opgenomen aandacht te besteden aan meer strategische projecten.

Naast stadsbrede initiatieven is ook een thematisch initiatief (of indeling) mogelijk. Bij een thematisch initiatief of indeling werken organisaties in een bepaalde sector, bijvoorbeeld primair/voortgezet onderwijs (PO/WO) of sport, met elkaar samen of vormen zij zelfs een eigen thematisch gebied. In Gouda heeft het ondernemersfonds goede ervaringen met deze thematische indeling. Leiden is de ervaring dat de inrichting naar een thematische indeling kan helpen als opmaat om bepaalde sectoren actief te laten worden in hun eigen gebied. Zie ook onderstaand kader.

HIEMSTRA & DE VRIES

Thematische indeling

Naast deze stadsbrede initiatieven hebben Groningen, Gouda en Leiden ieder op hun eigen manier ervaring opgedaan met een thematische indeling.

In Gouda hebben de zorg- en onderwijssector hun eigen thematische trekkingsgebied. Zo is er het project 'fietsmanifestatie' geweest dat tot doel had om gezondheid en bewegen te stimuleren. Binnen het onderwijs is er het initiatief 'innovatief vakmanschap' geweest. De ervaringen met deze manier van werken en inrichten zijn zeer positief.

In Leiden zijn de sportsector en de onderwijssector als geheel een apart themagebied. Hiermee hebben primair en voortgezet onderwijsinstellingen met hulp van het ondernemersfonds aandacht besteed aan de ontwikkeling van pestprotocollen. De sportsector hebben gezamenlijk een initiatief ontwikkeld om sport onderdeel te laten zijn voor de verwelcoming van nieuwe bewoners uit het buitenland (expats) en ze op die manier snel thuis te laten voelen.

In Groningen hebben de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en Hanze Hogeschool (HH) een soort status aparte. RUG en HH hebben bij de start van het fonds aan te geven het idee van het fonds te onderschrijven, maar dat niet te willen doen met de ander ondernemers in de stad. RUG en HH zijn Akkoordpartners, omdat zij:

- een eigen convenant hebben met de gemeente,
- zelf kunnen bepalen waar zij hun geld aan uitgeven aan de hand van een akkoordprogramma dat zij hebben opgesteld.

Op basis van de ervaringen uit andere steden (zie kaders) is er voor het OfU potentieel deze stadsbrede en themagewijze indeling verder te verkennen.

3.4 De tot nu toe gehanteerde termijn van het OfU belemmert planvorming in de trekkingsgebieden

De gemeente Utrecht beoogt met het OfU ondernemers te faciliteren, de economie te stimuleren en het ondernemersklimaat te verbeteren. In dit onderzoek hebben we gezien dat ondernemers in de trekkingsgebieden niet alleen werken aan actuele initiatieven, maar ook lange termijn plannen voor hun gebied maken (zie paragraaf 3.1 en onderstaande casus van het Energie Collectief Utrechtse Bedrijven).

Dit lange termijn denken laat zich moeilijk ondersteunen door een OfU dat zelf een korte doorlooptijd kent. Bijvoorbeeld bij het aangaan van meerjarige contracten. Een praktisch voorbeeld is de investering in veiligheidscamera's. Die moeten nu binnen een korte periode afgeschreven worden, omdat de lange termijn voortgang van het OfU niet gegarandeerd is.

HIEMSTRA & DE VRIES

Casus: Energie Collectief Utrechtse Bedrijven

Doel en opzet van het ECUB

De casus ECUB illustreert de volgende fase waar het OfU in komt en laat ook de lange termijn focus van ondernemers in een trekkingsgebied zien. Dit initiatief is tot stand gekomen vanuit het idee te moeten voldoen aan de Wet Milieubeheer en ondernemers in Lage Weide (en later ook De Wetering en Haarrijn) te ondersteunen bij energiebesparing. Door bedrijven te helpen weten zij welke stappen er gezet moeten worden, krijgen bedrijven een energiescan én profiteren zij van collectieve inkoop van bijvoorbeeld Ledverlichting, groene stroom en zonnepanelen.

Met hulp van het OfU, de gemeente Utrecht, Economic Board Utrecht, Industrievereniging Lage Weide is een projectmanager aangesteld die individuele ondernemers betreft, zorgt voor de collectieve inkoop, et cetera. De projectmanager werkt in opdracht van het Energie Collectief Utrechtse Bedrijven (ECUB).

Grote verschillen

We zien dat deze casus afwijkt van andere type aanvragen zoals het inkopen en plaatsen van kerstverlichting:

	Kerstverlichting	ECUB
Wat er wordt gefinancierd	<i>Concreet product:</i> de inkoop en het plaatsen van verlichting	<i>Inspanning:</i> mankracht die inspanningen verrichten om een beweging van verduurzaming op gang te krijgen.
Termijn	<i>Korte termijn focus:</i> sfeervolle verlichting voor komende kerstperiode/winter	<i>Lange termijn focus:</i> duurzamer bedrijventerrein
Keten	<i>Eenvoudig:</i> trekkingsgebied contracteert bedrijf dat kerstverlichting regelt.	<i>Complex:</i> meerdere partijen zijn betrokken. Trekkingsgebied ondersteunt ECUB die projectmanager inhuurt, die vervolgens bedrijven inschakelt voor energiescan, plaatsen zonnepanelen, et cetera.

Consequenties voor het OfU en trekkingsgebieden

Wij zien twee belangrijk consequenties:

- De beoordeling van de aanvraag door het OfU is complexer door de toegenomen complexiteit van de keten.
- De (werk)wijze, het moment en de ruimte om als trekkingsgebied te heroverwegen of dit initiatief het beste past bij de lokale behoefte is lastiger te benoemen. Het vraagt in ieder geval om een transparant besluitvormingsproces binnen het trekkingsgebied en zelfreflectie van het gebied voor wat betreft doeltreffendheid.

4. Aanbevelingen

Op basis van de conclusies die betrekking hebben op het ontwikkelpotentieel van het OfU komen wij tot de volgende aanbevelingen:

1. Blijf, zoals het bestuur en fondsenmanagement nu doet, aandacht besteden aan de minder volwassen gebieden door hen te ondersteunen. Voeg, waar nodig, gebieden samen of splits op als dat leidt tot een gebied met meer samenhang en/of slagkracht.
2. Richt de aandacht ook op de meer volwassen gebieden om hen te helpen nog doelmatiger, doeltreffender en transparanter te werken.
3. Besteed aandacht door gebieden over en weer kennis en ervaring uit te laten wisselen. Dat kan door middel van netwerkbijeenkomsten rondom een bepaald thema, opstellen van een naslagwerk/handreiking dat de trekkingsgebieden helpt met concrete vragen, et cetera.
4. Een up-to-date klantenbestand: maak gebruik van de kennis van andere ondernemersfondsen met betrekking tot wat wel en niet mag gezien de huidige privacywetgeving. Zo geeft Delft aan dat bedrijfsnamen en adressen gedeeld mogen worden. Daarnaast is de ervaring in Leeuwarden dat Leeuwarden bedrijfsnamen en contactpersonen wel beschikbaar stelt. Het hebben van deze gegevens zou een enorme impuls zijn voor communicatie en daarmee het betrekken van ondernemers bij het OfU.
5. Verken met de trekkingsgebieden en een afvaardiging van de sectoren onderwijs (met name PO en VO), sport, cultuur en zorg de mogelijkheden voor een thematische inrichting. Vanuit het idee dat deze organisaties daarna makkelijker aansluiting weten te vinden in hun eigen trekkingsgebied. Bij enthousiasme: start dan met een aantal kleine pilots met een klein aantal organisaties voor een bepaalde tijd. Haal actief de geleerde lessen op en benut deze in de trekkingsgebieden.
6. Verken met de trekkingsgebieden de mogelijkheden voor stadsbrede initiatieven en maak daarbij gebruik van de ervaringen in Leeuwarden (groots beginnen aan de hand van een groot evenement) en Delft (klein beginnen en uitwaaiëren naar groot). Start met een aantal kleine pilots en evalueer met de trekkingsgebieden wat de geleerde lessen zijn.
7. Zet in op de lange termijn door de termijn van het OfU voor lange (>10 jaar) of onbepaalde tijd door te zetten. Dit stimuleert planvorming én realisatie in de trekkingsgebieden voor de lange termijn.

HIEMSTRA & DE VRIES

8. Wees je als OfU (staf, bestuur, Raad van Advies) bewust van de toenemende complexiteit van aanvragen en de eigen rol en verantwoordelijkheden in deze aanvragen. Schakel waar nodig aanvullende (juridische) expertise in om inzichtelijk te krijgen welke (juridische) risico's je als OfU loopt.
9. Blijf kritisch reflecteren op het eigen handelen en intervenueer waar nodig. Maak ruimte voor feedback en ontwikkelvragen ten behoeve van draagvlak. Hoewel bij ons niet het beeld is ontstaan dat het OfU niet openstaat voor feedback, hebben we in de enquête legitieme vragen gezien waar het OfU antwoord op kan geven. We spreken we dan van:
 - a. Reacties voortkomen uit onbekendheid met het OfU als organisatie en instrument.
 - b. Reacties die ingaan op een gebrek aan zichtbaarheid.
 - c. Reacties die zijn gebaseerd op een perspectief op de samenleving waarbij de desbetreffende respondenten verwachten dat de (lokale) overheid aan de slag gaat met initiatieven die nu door trekkingsgebieden en het OfU worden georganiseerd.
 - d. Reacties van mensen die het nut of de noodzaak niet inzien van het fonds.

Een Raad van Toezicht lijkt op dit moment niet nodig met een aanwezigheid van een Raad van Advies. Echter, bij onvoorziene ontwikkelingen zoals een onverwachte bestuurswissel kan een Raad van Toezicht direct van toegevoegde waarde blijken.

Bijlage 1: Onderzoeksopzet

A. Onderzoekskader

De evaluatie van het OfU bestaat uit de volgende onderdelen:

- doelen en resultaten
- doelmatigheid, transparantie en doelgerichtheid
- organisatie en governance
- opvolging adviezen uit eerdere evaluaties
- vergelijking met de andere ondernemingsfondsen in het land
- draagvlak

B. Onderzoeksmethode

De evaluatie hebben wij uitgevoerd aan de hand van de volgende onderzoeksmethoden:

- bureauonderzoek: analyseren van documenten als jaarverslagen, eerdere evaluaties, spelregels en procedures, et cetera.
- casestudy: door in te zoomen op een aantal concrete projecten hebben we doelen, resultaten en het naleven van spelregels nader bestudeerd.
- enquête: we hebben een enquête uitgezet onder de betalers van de ozb niet-woningen. Zie bijlage 2 voor de opzet van de enquête en de opmerkingen die we bij de enquête plaatsen.
- groepsinterviews: interviews met maximaal vijf personen. Zie bijlage 3 voor een volledig overzicht van het aantal respondenten en hun achterban.
- telefonische interviews: met voorzitters en fondsenmanagers van andere ondernemersfondsen in het land.
- focusgroepen: twee bijeenkomsten met maximaal 20 personen bestaande uit vertegenwoordigers van de trekkingsgebieden in Utrecht.

Bijlage 2: Enquête

In deze bijlage staan de belangrijkste uitkomsten van de enquête. Achtereenvolgens komen de volgende onderdelen aan bod:

1. Opzet van de enquête
2. Opmerkingen bij de enquête
3. Uitkomsten van de enquête

Opzet van de enquête

Op 2 november is de enquête uitgezet onder circa 8440 geadresseerden uit het adressenbestand van het OfU. De uitnodiging om de enquête in te vullen is per brief verstuurd.

Omwille van de vergelijkbaarheid met de tussenevaluatie die is uitgevoerd door BBO zijn wij uitgegaan van dezelfde vragen als destijds.

Op 19 november is de enquête gesloten. In totaal hebben 378 respondenten gereageerd. Dat komt overeen met een respons van bijna 4,5%, in vergelijking met 9,1%⁸ in 2014.

Opmerkingen bij de enquête

Bij het hanteren van deze enquête als één van de onderzoeksmethoden plaatsen wij de volgende opmerkingen:

- De wijze waarop de enquête is uitgezet maakt aannemelijk dat respondenten een aantal drempels hebben ervaren om de enquête in te vullen. Het versturen van een uitnodiging per post maakt dat respondenten meerdere handelingen hebben moeten verrichten om de enquête in te vullen.
- Het adressenbestand dat is gehanteerd omvat objectadressen in tegenstelling tot correspondentieadressen. Daarnaast stond er geen naam op de adresregel omdat deze informatie conform de AVG-wet niet beschikbaar was.
- Enquête uitzetten per post maakt dat wij geen herinnering hebben kunnen sturen naar de respondenten.
- Bovenstaande opmerkingen hebben geleid tot een relatief laag aantal respondenten.
- Op basis van de relatief lage respons bestaat de mogelijkheid dat de extremen (groot voorstander OfU; groot tegenstander OfU) de enquête hebben ingevuld.
- Deelnemers zijn in staat geweest de enquête meerdere keren in te vullen als zij dat gewild zouden hebben. In beperkte mate hebben we hier ook aanwijzingen voor gevonden.
- Op basis van bovenstaande opmerkingen doen wij geen kwantitatieve uitspraken in deze rapportage.

⁸ Aantal ontvangen enquêtes ten opzichte van aantal verstuurde uitnodigingen

HIEMSTRA & DE VRIES

Uitkomsten enquête

Hoewel we een aantal opmerkingen plaatsen bij het uitzetten van deze enquête op deze manier, zien we een aantal relevante uitkomsten:

- De verdeeldheid onder de respondenten is groot. We zien grote voorstanders én grote tegenstanders:
 - we zien voorstanders die blij zijn met één van de projecten die zijn uitgevoerd en realiseren dat dit niet zonder hulp van het OfU voor elkaar is gekomen;
 - we zien tegenstanders die aangeven geen voordeel van de opslag te ervaren en ook geen ideeën hebben voor initiatieven.
- De verdeeldheid lijkt zich voor een belangrijk deel af te tekenen langs het type bedrijven/instellingen. Deze verdeeldheid komt voort uit een verschil in belangen. Onder kantoren, maatschappelijke instellingen zoals ziekenhuizen en scholen lijkt grofweg weinig draagvlak voor het OfU. Onder winkeliers lijkt er meer draagvlak voor het OfU. Een typische quote uit een van de kwalitatieve vragen uit de enquête is:
 - *"Als zzp'er heb ik een volstrekt ander belang dan de winkeliers in de buurt, ik ben nl. vrijgevestigd geestelijk verzorger met een eigen praktijkruimte. Dus het fonds kost mij alleen maar geld. [...] Nu draag ik af en zie er niets voor terug. Ik heb ook wel met andere ondernemers in de buurt overlegd wat we met dat geld kunnen doen, maar we kunnen niets bedenken dat ook daadwerkelijk iets bijdraagt aan de omgeving of dat mijn/onze onderneming(en) ten goede komt. Dus wat mij betreft is het weggegooid geld dat m.n. winkeliers [...] ten goede komt."*
- Binnen de groep winkeliers is er weer een onderscheid tussen winkeliers in een winkelcentrum (meer draagvlak) en andere winkeliers (minder draagvlak)
- Terugkerende punten van kritiek zijn:
 - communicatie van en met het OfU;
 - indeling van de trekkingsgebieden. De bestaande indeling wordt gezien als onlogisch en arbitrair.

Thema's voor interviews en focussessies

Op basis van de enquête zijn de volgende thema's geïdentificeerd die terug zijn gekomen in de groepsinterviews en de focussessies:

- transparantie van besluitvorming en werkwijze vanuit het OfU en de trekkingsgebieden
- communicatie vanuit het OfU en de trekkingsgebieden
- organisatiegraad binnen trekkingsgebieden
- mate van coherentie met betrekking tot het type ondernemers in trekkingsgebieden

Bijlage 3: Overzicht bronnen

1 Respondenten

Omwille van de privacy van de respondenten is hier geen lijst met alle namen opgenomen. Wel is inzichtelijk hoeveel respondenten er zijn geweest en vanuit welke achterban de vertegenwoordiging kwam. Alle afgevaardigden hebben, waar mogelijk, ook gesproken namens hun achterban.

We hebben vertegenwoordigers gesproken uit de volgende trekkingsgebieden:

4. Welgelegen	44. Smaragdplein
5. Nieuw Overvecht	49. Winkelcentrum Nova
6. De Uithof	52. Utrecht Centrum
7. Rijnsweerd	54. Hoog Catharijne
9A. Kanaleneiland	55. Jaarbeurs
9B. Merwede	56B. Vleuten
15. Papendorp	56F. Haarzuilens
17. Lombok	57. Kromhoutkazerne
32. Borgesius e.o.	60A. Graadt van Roggweg
33. Willem van Noortplein	61. Hoogh Boulandt
43. Ostadelaan, Scorelstraat, Diak. IBB-hof	62. Griftpark

Daarnaast zijn er afgevaardigden gesproken vanuit: Gemeente Utrecht, Utrecht Marketing, Utrecht Development Board, Universiteit Utrecht, ROC Utrecht, Stadsschouwburg Utrecht en Sport Utrecht.

Vanuit de organisatie van het Ondernemersfonds zijn gesproken:

- Staf: Alan Grommers, Daniëlle van der Kuyl en Corrie de Gooijer
- Bestuur: Hans de Leeuw, Ruut van Rossen, Simon Fortuyn en Robert Huiberts
- Raad van Advies: Bob van Dijck, Gerard Houterman (telefonisch), Ward Rennen, Henk Schotpoort, Wilfred Verkaaik

2 Geraadpleegde documenten, systemen

- Podio
- Klipfolio
- Jaarverslag 2017 Ondernemersfonds Utrecht
- Documentatie aangaande ECUB
- Documentatie aangaande De Buurtconciërge

Bijlage 4: Ondernemersfonds Utrecht vergeleken

In het kader van deze evaluatie hebben we het OfU vergeleken met een de ondernemersfondsen uit Leeuwarden, Groningen, Leiden, Delft, Gouda. De vergelijking is in onderstaande tabel samengevat

	Ondernemersfonds Utrecht	Het Fonds Groningen	Ondernemersfonds Gouda	Ondernemersfonds Leiden	Leeuwarder ondernemersfonds	Ondernemersfonds Delft
Aantal inwoners	330.000	200.000	80.000	125.000	122.415	101.000
Jaar van oprichting	2012	2011	2009	2005	2009	2010
Percentage heffing ⁹	11,0%	6,0%	7,0%	5,3% ¹⁰ (3)	5,5%	8,2%
Budget ¹¹	€ 6.767.000	€ 1.915.346	€ 496.345	€ 1.365.616	€ 890.000	€ 938.615
Bedrag per inwoner	€ 21	€ 10	€ 6	€ 11	€ 7	€ 9
Omvang overhead	max 5,6%	6%	4,79%	4,39%	10,00%	6,61%
Gebiedsindeling	70 gebieden	4 gebieden	14 gebieden	24 gebieden	30 gebieden	10 gebieden
Doelgroep	Bedrijven, not for profit & non profit	Bedrijven, not for profit & non profit. Universiteit en Hogeschool hebben eigen convenant met gemeente		Bedrijven, not for profit & non profit	Bedrijven, not for profit & non profit. Ziekenhuis en vliegbasis zijn eigen gebied	Bedrijven, not for profit & non profit
Sparen	Tot drie jaar, daarna voor stadsbrede reservering.	Tot drie jaar, daarna voor stadsbrede reservering.	Tot drie jaar, daarna voor stadsbrede reservering.	Tot drie jaar, daarna voor stadsbrede reservering.	Tot drie jaar, daarna voor stadsbrede reservering.	Tot twee jaar besteden of reserveren, daarna stadsbrede reservering

⁹ percentage bovenop de ozb niet-woningen

¹⁰ geen reinigingsheffing maar de gemeente hanteert een relatief hoge ozb

¹¹ op basis van jaarverslag 2017